

М А Т И Ц А С Р П С К А
КЊИЖЕВНО ОДЕЉЕЊЕ — ЛИНГВИСТИЧКА СЕКЦИЈА

ЗБОРНИК

ЗА ФИЛОЛОГИЈУ И ЛИНГВИСТИКУ

I

Уредништво:

Д-р МИЛИВОЈ ПАВЛОВИЋ Д-р ПЕТАР ЂОРЂИЋ
Д-р ПАВЛЕ ИВИЋ

НОВИ САД

1957

ИВАН ПОПОВИЋ, ТРЕЋЕ ЛИЦЕ МНОЖИНЕ ПРЕЗЕНТА У ВОЈВОЂАНСКИМ ГОВОРИМА

Зборник Матице српске, серија друштвених наука 4
(1952, Нови Сад) 114—128.

У 3 pl. praes. у војвођанским говорима прилике су сложеније него у књижевном језику српскохрватском. Иван Поповић жели да овим чланком, прво, покаже „шаренило“ наставака 3 pl. praes. у Војводини и, друго, да на основу различите употребе тих наставака класификује војвођанске говоре.

Да би обавио овај посао, Иван Поповић примењује овакав метод: најпре износи оне појаве које су општевојвођанске а затим приказује стање у појединим групама војвођанских говора. Општевојвођанско је једино чување наставака -у (*шресу*); наставак -гу шири се у свим војвођанским говорима сем говора бачких Шокаца. Што се тиче осталих појава у вези са 3 pl. praes. у њима је Поповић нашао могућност да издвоји четири групе војвођанских говора: I екавски говори Бачке и Срема: глаголи VII и VIII Белићеве врсте имају, према Поповићу, само наставак -е (*виде*, *шрче*); наставак -ају, према Поповићу, једино у Бачкој, и то врло спорадично, губи своје интервокално *ј*, иначе је уствари доследно *мешају* и сл., II банатски говори: м. -е доследно се јавља -у (*месу*, *гржу*), м. -ају јавља се -ау и -у (<-ау) (за ретко јужнобанатско -ају Поповић мисли да је унето или из књижевног језика или из суседних говора Бачке, Срема или северне Србије); III бачки буњевачки говори: делимично чувају -е у VII и VIII Белићевој врсти (*шраве*; *рагу*); чувају наставак -ају, али имају и ново -аје (*сјавају*; *шцаје*); IV бачки шокачки говори: једини завршетак 3 pl. praes. јесте -у.

Сем овога, Поповић говори о облику 3 pl. praes. -волу. и сл. који је настао према односу *шресем* : *шресу* = *волем* : *волу*. Исто тако Поповић наводи да се код глагола чија се инфинитивна основа свршава на веларни сугласник једино у Банату и код Буњеваца у Бачкој јављају облици типа *шечу*.

Подаци које наводи Поповић не пружају тачну претставу о стању 3 pl. praes. у војвођанским говорима. Мислим да се може дискутовати о три појаве које, када се прецизније (правилније, тачније) осветле, имају знатног утицаја на целокупну слику.

Прво. Писац тврди да „облици 3 pl. praes. као носу, молу, бежу, грчу — нису познати ни бачким ни сремским екавцима“ (стр. 119). Како је у Бачкој — не могу поуздано да тврдим: бачке говоре нисам испитивао на терену. Али за Срем могу поуздано тврдити да се у VII и VIII Бел. врсти поред наставака -е у 3 pl. praes. јавља и наставак -у. Навешћу само некоје од бројних примера које имам: *шлом љ*, *крси љ*, *шазар љ*, *шрав љ*, *раг љ*, *шраж љ* (Павловци); *јеч љ* (Павловци), *шрейрч љ* (Буђановци).

Друго. У чланку се наводи да бачки и сремски екавски говори „одлично“ чувају наставак -ају у 3 pl. praes. и да једино у Бачкој

има ретких примера у којима је изгубљено интервокално *j* (119—120). И овде не знам како је у Бачкој, али из Срема имам примера са наставком *-au* (<*-aju*): *исійїау се* (Чортановци), *огмáрау*, *сйáвау* (Павловци), *гарйвау*, *йуцау*, *развіјау* (Краљевци) *мóрау* (Чалма), *бацау* (Беркасово) итд.

Треће. Аутор каже да се од глагола чија се инфинитивна основа завршава на веларне сугласнике једино у Банату, код Буњеваца и код Шокаца јављају облици типа *йечу* (стр. 124—125). Међутим, иако ређи, ови облици постоје у Срему *исечу се*, *йечу* (Инђија), *исйечу ја* (Јаково), *йичу* (Врдник), *исечу* (Вишњићево).

Што се тиче општих закључака Поповићевих, он, на пример, сматра да чињеница што екавски бачки и сремски говори имају тобоже само наставак *-e* у 3 pl. praes. VII и VIII Белићеве врсте, показује „чување старог стања код типа виде у Бачкој и Срему“ (стр. 127). За Срем то ни теориски није могуће претпоставити. Најпре, Срем је окружен са свих страна (сем, евентуално, са северне) говорима у којима се место *-e* у већој или мањој мери шири наставник *-y*. А затим, зар је заиста могуће да становништво северне Србије, које се у тако великим размерама током XVIII века селило у Срем,¹ и које је, судећи према савременом поцерском говору,² свакако имало у своме говору ову појаву ширења наставка *-y* у 3 pl. praes. VII и VIII Белићеве врсте, — није могло и ту појаву поред толиких других³ унети у говор Срема?

Најзад, још једна допуна. Она се односи на литературу којом се аутор служио при писању овога свога чланка. Не помиње се, на пример, Хамов рад „Штокавштина Доње Подравине“,⁴ а такође ни најпрегледнији рад о банатским говорима, објављен у ЈФ XVIII (141—156). Иако кратак, тај рад је и исцрпнији и обухватнији од оних које Поповић наводи.

Београд

Берислав М. Николић

BULLETIN DE LA SOCIÉTÉ DE LINGUISTIQUE DE PARIS

Tome LI (1955), Fasc. 1, Paris, Librairie Klincksieck 1955, P. 240.

Врло богата материјалом и по тематици веома интересантна, ова свеска Билтена Лингвистичког друштва у Паризу заслужује да се на њу скрене пажња ма и у најужем облику, и да се прикажу извесне тенденције у науци.

Ту, пре свега, доминира психолошко-лингвистички интерес. У томе правцу, уз неколико етимолошких и семантичких дискусија (A. Martinet, *Le couple senex — senatus et le suffixe -k*; M. Vey, *Deux notes grecques*)

1) Душан Ј. Поповић, Срби у Срему до 1736/37, стр. 34.

2) М. С. Московљевић, Акцентски систем поцерског говора V.

3) ЈФ XX, 441.

4) Рад ЈАЗУ, 275.